

A SÁROSPATAKI
REF.FŐISKOLA FŐGIMNÁZIUMI TANÁRKARÁNAK

ELŐTERJESZTÉSE

A FT. TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLETI
KÖZGYŰLÉSHEZ

A REFORMÁCIÓ NÉGYSZÁZADOS
ÉVFORDULÓJÁNAK
MEGÜNNEPLÉSE TÁRGYÁBAN.

SÁROSPATAK.
NYOMATOTT A REF. FŐISKOLAI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1916

A SÁROSPATAKI
REF. FŐISKOLA FŐGIMNÁZIUMI TANÁRKARÁNAK

ELŐTERJESZTÉSE

A FT. TISZÁNINNENI REF. EGYHÁZKERÜLETI
KÖZGYŰLÉSHEZ

A REFORMÁCIÓ NÉGYSZÁZADOS ÉVFORDULÓJÁNAK MEGÜNNEPLÉSE TÁRGYÁBAN.

SÁROSPATAK.
NYOMATOTT A REF. FŐISKOLAI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1916

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1901 FEB 21 1889

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

A főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésnek a kebelbeli középiskolák közt hozzánk is intézett ama felhívására [1914. évi őszi közgyűlés 54. sz., 1915. évi tavaszi közgyűlés 27. sz.], hogy *a reformáció négyszázados évfordulójának méltóképen való megünneplése tárgyában terjesszük elő gondolatainkat és javaslatainkat*, főgimnáziumunk tanárkara mindennek előtt átengedi magát a közelgő nagy évforduló alkalmából lelkére repesve siető érzelmeknek, legelsőbbben is imádatos hálájának a mindenség gondviselője iránt, hogy atyai jóságában, négyszáz esztendővel ezelőtt felhozta lelki szemeinkre a reformáció örök világosságát, részesedni engedett annak a századok során milliókra kiáradó, de soha ki nem merithető erkölcsi és szellemi kincseiben, apostolait az üldöztetések és vértanuságok idején kézenfogta, intézményeit a támadások viharai s az anyagi megpróbáltatások örvényei közt is megtartotta s kormányosainak gyenge, emberi erejét isteni hatalmával elégségesse téve, olykor égszakadásos és földindulásos időkben is biztosan vezette a fejlődés nehéz útain. Istenünk után a reformáció négyszázados múltjának ama nagy és legnagyobb alakjai előtt időzünk emlékező érzéseinkben, akik a századok során, isteni sugalmazásra, hatalmas munkaerejüket, lelkük drága vagyonát, filléreiket vagy gazdagságukat, nyugalmut és biztonságukat és fájdalom, annyian életüket hordták össze pazar áldozatkészséggel, hogy lelkeink számára kiépítsék ezt a

dicső négyszázados múltat és zálogát adják a reformáció jövődjének.

Szívünknek e gerjedelmei között úgy érezzük, hogy miként a múltban az isteni gondviselés ránk áradt bőséges ereje volt fennmaradásunk legbiztosabb fundámentuma, úgy jövőnk további kialakításában is ez lesz a mi reménységünk, kösziklánk és erősségünk s ezért lelkünk minden imádságos vágyával Istenünk felé fordulunk, forró epekedéssel kérve őt: nyugtassa szemeit továbbra is kormányosainkon s a munkások táborán, vigyázzon ezentúl is intézményeink fejlődésére s maradjon mellettünk alkotásainkban, ingyen-kegyelmének mindenhez szükséges, de egyszersmint mindenre elégséges ajándékaival. Másrészt azonban azt is érezzük, hogy miként a négyszázados múltban nagyjainknak szinte az önfeláldozásig menő munkássága, áldozatkészségének sokszor pazar megnyilatkozása s a reformáció szellemi és erkölcsi hatásai nyomán kisarjadt annyi nemes törekvés volt szabadelvű haladásunk emberi mozgatója, úgy nekünk és utódainknak is, kikre a reformáció nagy műveinek továbbfejlesztése és fokozatos tökéletesítése vár, kötelességünk az, hogy isteni segedelem mellett és emberi erőnk mértéke szerint, de legszen-tebb elhatározásunkkal, legbuzgóbb odaadásunkkal s a dicsőséges múlttal szemben tartozó hűségünkkel sáfárkodjunk — mindenki a maga helyén — a nagy ősök által ránk bízott szent örökségekben.

Ilyen gondolatok és érzelmek között elérkezve az elmúlt s az eljövendő századok határkövéhez s ott múlt és jövő perspektívájában elmerülve, úgy érezzük, hogy nekünk a reformáció szellemében, egyrészt a múltakra irányuló kegyeletes, hálás visszaemlékezésekkel, másrészt jövőbe tekintő, messzi időkre kiható, maradandó alkotásokkal kell a nagy évfordulót megünnepelnünk.

Főgimnáziumunk tanárkara e gondolattól és el-

határozástól áthatva, mindennapi munkálkodásának szokott kereteire, főiskolánk felé tekint. De nemcsak eme természetszerű indító okból, hanem azért is, mert teljes meggyőződésben van az iránt, hogy a sárospataki főiskolához, mint a hazai reformáció első évtizedeinek hatalmas alkotásához, a protestáns vallásosság és szabadelvűség négyszázados kútfejéhez, kegyeletünknek, de egyszersmint országos egyházpolitikai érdekeinknek is ezernyi szála fűződik. Ezért, míg egyfelől múltjának emlékezetét akarjuk méltóképpen megszentelni, másfelől a haladó élet megváltozott körülményeinek s az új idők új követelményeinek gondos tekintetbe vételével, de egyszersmint a reális lehetőségek határai között, óhajtjuk legalább részben kitölteni az itt ott mutatózó nagyobb hézagokat, betölteni a kiépítésre váró részleteket s megvalósítani a főiskola nagy és szép jövőjének biztosításához nélkülözhetetlennek talált új intézményeket.

1. *Főiskolánk csaknem négyszázados múltjának emlékezetét első sorban az által látja főgimnáziumunk tanárkara megszentelhetőnek, ha a reformáció négyszázados évfordulója alkalmával főiskolánk nevébe örök időkre belefoglaljuk, hazafias és protestáns szellemének, ragyogó dicsőségének, drága hagyományainak s vele szemben tartozó szent kötelességeinknek szimbolikus kifejezője gyanánt, nagy nemzeti fejedelmünknek, I. Rákóczy Györgynek a nevét, aki dicsőséges elődjének, Bethlen Gábornak kulturpolitikai törekvéseit folytatva, messze időkre kiható szervező munkájával, a tanítókról, növendékekről s az iskolaépületekről, általában a szellemiekről és anyagiakról való bőkezű gondoskodásával, nejjével, Lorántfy Zsuzsánnával együtt, főiskolánkat a pataki várfalak tövében a politikai, a tudomány- és vallásszabadság sasfészkévé építette ki s kulturérték szempontjából elsővé tette a hazai protestáns főiskolák*

között. Érthető dolog, hogy főiskolánk a nagy fejedelmhez való emez áldásos viszonyánál fogva, úgy élt már az egykorúak köztudatában, sőt beszédében is, mint a Rákóczy György iskolája. Azóta pedig a fejedelmi pár halála után főiskolánkra zúdult nehéz megpróbáltatások alatt, az anyagi nélkülözések, az iskola összes ingatlan vagyonának elkobzása, tanárok, tanulók elűzetése idején, a vándorlások és üldöztetések korszakában, sem tanárok, sem növendékek, sem tanok, sem érzések, sem törekvések nem hazudtolták meg e falak között azt, hogy a sárospataki főiskola a Rákóczyak iskolája. Ezért, amint más iskolák büszke kegyelettel nevezik magukat Bocskayról, Bethlenről és Wesselényiről, mi nevezzük főiskolánkat a Rákóczy névével. A „Sárospataki Rákóczy-Főiskola“ neve fejezze ki a sárospataki főiskola és az I. Rákóczy György szellemének ölelkezését s e mellett legyen benne a Rákóczy név jelképes foglalata a Perényieknek, Lorántfyaknak s mindama történelmi nagyságainknak, akikben főiskolánk felé a Rákóczy György magyar, protestáns szíve dobogott.

2. A nagy évforduló alkalmából felbuzdult kegyeletes érzéseink azonban öleljék körül mindama nemes lelkek emlékezetét, akik kisebb nagyobb adományaikkal és alapítványaikkal hozzájárultak főiskolánk anyagi fundámentumainak megvetéséhez és szilárdításához. *Rendelje el Egyházkerületünk főiskolánkban a nemes szívű adományozók és alapítók emlékezetének bizonyos állandó, ismétlődő rendben való ünnepélyes felújítását.* E hálás megemlékezések, míg egyrésről kedves alkalmúl szolgálának arra, hogy hálánkkal és kegyeletünkkel legalább kis kamatait fizessük le szívbeli tartozásainknak, addig másrésről nem egy lélekben megnyithatnák az áldozatkészség és jótékonyság további forrásait. Mert a nemeslelkű adományok és alapítványok, akár fillérek voltak, akár vagyonok, kéttéle tőkét jelentenek főis-

kolánk, egyházkerületünk s a hazai protestantizmus számára: egyik az anyagi, a pénzértékben kifejezhető, másik az erkölcsi tőke, értve alatta az áldozatkészség és jótékonyság szellemét. Míg az előbbinek gyümölcsöztetésére elégséges gondot fordítottunk, addig, sajnos, az utóbbit mindmáig nem igyekeztünk megfelelő helyeken, a nemes felbuzdulásra képes szívekben elhelyezni. Emlékünnepeinknek azonban megbecsülhetetlen nevelő hatása is volna. A növendéksereg lelkében, főiskolánk múltjának átérzésével fokozott mértékben megerősödnek a református öntudat, a jótevők nemes szellemének megismerésével növekednek bennük intézményeink odaadóbb megbecsülése, élénkebb hála ébredne bennük a jótevők iránt s vágy támadna arra, hogy valamikor az ő nevüket is odafűzzék a halhatatlanok koszorújába. Végül ez ünnepélyekkel újabb alkalmakat adnánk a vidéki szülőknek s általában a nagyközönségnek arra, hogy jsmét bensőbb kapcsolatba kerüljenek főiskolánkkal; míg az adományozók avagy alapítók családtagjainak és leszármazottainak meghívása és megjelenése mélyitené az ünnepély iránt való érdeklődést.

3. A multak felé tekintő kegyeletes érzéseinkből fakad az az óhajtásunk is, hogy *a reformáció négyszázados évfordulójára irassa meg és könnyen hozzáférhető füzetben adassa ki Egyházkerületünk növendékeink s a nagyközönség számára főiskolánk rövid és népszerű modorban megírt történetét*, hogy növendékeink s általában a nagyközönség, megismerjék közel négyszáz esztendő életének sok viszontagsággal teli, de egyszersmint sok dicsőséggel tündöklő történetét, hogy megértvén multját, megtanulják becsülni jelenét s akarjanak munkálkodni jövőjéért. E kiadvány egy-egy példányát már a beiratkozáskor átadná az igazgató a tanulóknak. Jelenleg főiskolánk történetét alkalmas kiadásban nélkülöznünk kell. A Szombathi-
féle [A sárospataki ref. kollégiumnak rövid története].

1809., 1827.] ugyanis ma már nem forog közkézen; egyébként is megjelenése óta főiskolánk története új mozzanatokkal is gazdagodott; az egyes folyóiratokban, monografiákban [Régi okiratok és levelek tára. Zemplén vármegye monografiája, stb.] s a millenáris értesítőben megjelentek pedig úgy a nagyközönségnek, mint a növendékeknek nehezen hozzáférhetők.

Abban a szilárd meggyőződésben, hogy a sárospataki főiskola nemcsak a múltban volt a hazai református egyháznak szükséges világító tornya és a református öntudatnak bőséges kútfeje, hanem reá, mint a tudományos haladás, szabadelvű vallásosság és törhetetlen magyar hazafiság eleven erőinek forrására s jövőbe tekintő reménységeink fundamentumára, a multakénál nem kevesebb és nem könnyebb feladatok várakoznak, főgimnáziumunk tanárkara, figyelvén a haladó idők intő szavára, teljes fegyverzettel óhajtja felruházni főiskolánkat az új küzdelmekhez, hogy azokban necsak, hogy megállja helyét, hanem multjának hagyományaihoz képest ismét vezető helyet vívjon ki magának. Ez annál fontosabb, mert a béke napjaiban országosan meginduló kultúrberendezkedések s az a lázas kulturális verseny, amely a világháború nyomában úgy az egyes országok között, miként minden államon belül az egyes kultúrközpontok között rohamosan nekilendül, előreláthatólag a haladás és versenyképesség normális feltételei mellett rendkívüli követelményeket is fognak támasztani főiskolánkkal szemben. Főiskolánknak minél előbb fel kell készülnie arra, hogy az új-Magyarország kialakításához meg-sokszorozott energiakészlettel vonuljon fel.

Már a világháború előtt a református elem fokozatos elszegényedése, az ipari és kereskedelmi, tudományos és művészeti életben, általában a közéleti tevékenységek terén való háttérbe szorulása, néhol kimaradása volt megfigyelhető. A vezetés munkájára leginkább hivatott középosztályban minden értelmi

képessége és ethikai fejlettsége mellett, még létszámát tekintve is, aránytalanul kis mértékben volt képviselve. Ez, amily aggasztó tünet hazai református egyházunk életérdeke szempontjából, ép' oly nyugtalanító jelenség, mint nemzetiségi politikai tény, mert nálunk a református fogalom egyszersmint a fajtisztá magyarságot is jelenti. Hogy a világháború e tekintetben nem hozott örvendetes változásokat, azt egyelőre nem állíthatjuk határozottan, de sejtethjük ama küzdelmes és diadalmas harcok történetéből, melyekben határainkon s az idegen országok földén első sorban a színmagyarság vérzik el.

A békés napok regeneráló munkásságának ország-szerte azzal a jelszóval kell megindulnia, hogy az új berendezkedésekben a fajtisztá magyarság igazi képviselői minél nagyobb mértékben kapjanak elhelyezést, hogy így a magyarság őseire végre-valahára uralkodóvá legyen magyar vérral megoltalmazott Kárpátjaink között. Amint ezt az országos akaratot a békenapok kormányai magukévá teszik, református egyházunkra és iskoláira, mint elsőrendűleg magyar kultúrintézményekre, az alkotó munka, az érvényesülés és fejlődés tág lehetőségei fognak megnyílni, mert joggal várható, hogy a világháború fájdalmas, de a magyarság részvétele szempontjából dicsőséges tanulságai, éppen országos érdekből, meg fogják hozni a református elem nagyobb mérvű megbecsülését is. E várhatólag kedvező szelek felismerése és okos felhasználása magunk iránt való kötelességünk lesz.

A háború után új középosztálynak kell kialakulnia. Első sorban színmagyar református iskoláinké lesz a feladat, hogy a minden szellemi és ethikai fejlődésre képes, fajtisztá magyar, de szegény református alsóbb néposztályból kiszemeljék és felneveljék a középosztály házainak pótlására az új nemes sarjadékokat. E feladatot a hasonló rangú hazai iskolák között a múltban főiskolánk teljesítette legodaadóbban és leg-

több eredménnyel. S hogy ezt megtehetette, abban gondos tanítói és nevelői munkája mellett igen nagy szerepe volt annak, hogy jóltevőinek adományaiból és alapítványaiból olcsó és biztos módot nyújtott a szegényebb néposztályból kikerült növendékeknek, tanulmányaik megkezdésére és folytatására. Ezért lett „a szegények iskolája“ Sárospatak s e hagyományához a jövőben is ragaszkodnia kell, ha teljesíteni akarja nagy nemzetnevelő feladatait. De a sárospataki főiskola eme munkájának eredményéhez a hazai református egyháznak is a legfontosabb életérdekei kapcsolódnak, mert fájdalommal kell megállapítanunk legalább közép-fokú intézeteinkre vonatkozólag, hogy nagyobb városokban elhelyezett iskoláinkban általában nagy mértékben háttérbe szorul a tiszta református elem. Már pedig más felekezetű egyének tömeges felnevelésével saját felekezetünk gyermekeit szorítjuk ki a közélet mezejéről, tehát távolabb álló érdekeket szolgálunk önön érdekeink rovására, amit pedig a protestántizmus helyesen értelmezett szabadelvűsége sem tesz kötelességünké.

E meggondolások alapján főgimnáziumunk tanárkara meg van győződve afelől, hogy *a reformáció négyszázados évfordulója alkalmából nem lehet magasabb feladata Egyházkerületünknek mint az, hogy ezt a nemzeti és református életérdekeink szempontjából oly megbecsülhetetlen energiaforrást, főgimnáziumunkat megerősítse s a mai idők követelményei szerint mintaiskolává kiépítse.*

4. E nagy és nehéz feladat megoldásához *mindenek előtt egy modern internátus-telep létesítését látjuk sürgősen szükségesnek, mely olcsón segítené református növendékeinket középiskolai tanulmányaik megkezdéséhez és folytatásához.* Nem foglalkozunk e helyen sem az internátusnak a modern iskolai nevelési rendszerben való szükségességével, sem annak, éppen a sárospataki diák-lakás viszonyok mellett fennforgó

nélkülözhetetlenségével, minthogy főiskolánk igazgató-tanácsának s Egyházkerületünknek bölcs belátása ily gimnáziumi internátus szervezését a jövőendő fejlődés érdekéből már évekkel ezelőtt, mielőbb megvalósítandó feladatnak ismerte fel és úgy a szükséges telek megszerzése, mint az építkezési állássegélynek a közoktatási kormánytól leendő megnyerése tárgyában határozni méltóztatott. Hogy e valóban minél előbb megvalósítandó intézményünk a reformáció vagy évfordulójával összekapcsoltassék, de azért is, hogy református jellege kiemeltessék s végül, de nem utoljára még azért, hogy benne kifejezésre jusson az iskolaintézményeknek, mint „az egyház veteményes kertjei“-nek reformáció szülte felfogása, óhajtandónak tartjuk, hogy e főgimnáziumi internátus „Sárospataki Kálvin-Internátus“ nak neveztessék el.

5. *Úgy a főgimnáziumi internátussal, mint a főiskolai tápintézettel kapcsolatban a főiskola, az egyházkerület és egyesek buzgóságából „Kálvin-alapítvány“-ok létesítését tartjuk kívánatosnak, melyeknek élvezését különben kielégítő tanulási eredmény mellett, a magaviselet mintaszerűsége szerint ítélnök oda. Első sorban részesülnének benne a falvak nemzeti kultúráját intéző papok, tanítók, illetőleg jegyzők gyermekei, de továbbmenve azok a kishirtokú vagy teljesen vagyontalan családokból származott, derék igyekezelű s mindenek előtt vallásos lelkű gyermekek is, akiket a főiskolánk nemzetnevelési törekvéseit megértő papok, tanítók, illetőleg jegyzők magasabb fokú iskolák végzésére alkalmasoknak tartanak.*

Alapítványaink élvezése jelenleg első sorban a gimnáziumi jóltanulás feltételéhez van kötve, tehát épen a gimnáziumba fellépni óhajtó, de szegény református növendékeinket nem részesíthetjük anyagi támogatásban; már pedig e körülmény sokszor épen a legértékesebb és legreményteljesebb gyermekeket zárja el a magasabb iskolázás lehetőségétől. Hogy főiskolánk

a mainál még kívánatosabb mértékben lehessen egyházunk veteményes kertjévé: a református, fajtiszta magyarság alsóbb néprétegeiből nagyobb mértékben kell kiemelnünk számára a biztató fejlődést mutató plántákat s ezek részére a tovább-iskoláztatással biztosítanunk kell mindama szellemi és erkölcsi hatásokat, amelyek alatt magyarságunk és református egyházunk életerős fáivá neveledhetnek.

Ez intézményünkkel közvetve a református családok vagyoni védelmét is szolgálják, amennyiben a nagyobb család megélhetését is már csak szűkösen szolgáló kis birtokot, legalább részben felmentenők a gyermekek középfokú iskoláztatásával járó újabb terhek viselése alól s talán a tanultság terjesztése révén az intenzívebb gazdálkodás meghonosításához is hozzájárulnánk.

6. Főiskolánk versenyképességének biztosítása és fokozása céljából a főgimnáziumi internátus mellett *rendkívül sürgős szükségességünek találjuk a főiskolánk igazgató tanácsa által ugyancsak évekkal ezelőtt tervbe vett és elhatározott főgimnáziumi építkezés mielőbbi megvalósítását.* Az emelendő épület, hozzáértve a tornacsarnokot is, a jövő fejlődéssel gondosan számot vető tervek alapján, oly méretekben és oly beosztással építtessék, úgy ruháztassék be az egyes szaktársak legmodernebb tanításához megkívánható berendezésekkel (villany, vízvezeték stb.), a szertárak és gyűjtemények úgy találjanak benne elhelyezést és úgy szereltesse fel a szükséges tárgyakkal és eszközökkel, hogy ily módon megifjodott főgimnáziumunkban ne csak hogy a mai rendkívüli nehézségekkel ne kelljen minden lépésnél találkozni, hanem benne a tanítás, más, modern iskolákhoz hasonlóan, minden egészségügyi és esztétikai követelménynek gondosan elegettevő környezetben, teljes apparátussal, mintaszerűen folyhassék, hogy erről az oldalról is meg lehessen minden feltétele annak, hogy főgim-

náziumánk a valóban mintaiskolák sorában foglaljon helyet.

7. Legyen szabad ezek után főiskolánkat és közelebbről főgimnáziumunkat érdeklő, de vonatkozásában egyházkerületi, sőt egyetemes református tanügyünk fontos érdekeit érintő ama szükséglet megszüntetésére is felhívunk főtiszteletű Egyházkerületünk figyelmét, hogy a sárospataki főgimnázium mindenkori tanárai mindenek felett való kedvező sors-alakulásuknak tekinthessék azt, hogy e főiskola szolgálatába beléphettek és abban megmaradhatnak. Bizonyára nem főiskolánk nagy multjának hagyományai s jövő missziója iránti érzékellenség az oka, hogy a főgimnáziumi katedráinkra hirdetett pályázatok egyre kisebb mértékben vonzák nevesebb tanerőinket. Felfogásunk szerint ennek magyarázatát abban lehet megtalálnunk, hogy a református intézetekben s az iskolaszékhely elmaradottsága kövélkeztében legnagyobb mértékben éppen a sárospataki főiskolában való tanárkodás ez idő szerint sok előnyről való lemondást, sőt érzékeny anyagi és nem anyagi hátrányokkal való megalkuvást jelent.

Főiskolánk előjárósága és patronusai mindenkor felismerték a kiváló tanári egyéniségek rendkívüli jelentőségét főiskolánk hírneve és munkaképessége szempontjából és valósággal hagyományos törekvéssel buzgólkodtak azon, hogy a sárospataki tanári állást minél nagyobb mértékben tegyék vonzóvá. A nagy évforduló megünneplése alkalmából azért, *a református tanügyünk jövője érdekében létesítendő intézmények sorában nem utolsó helyen, óhajtandó volna az oly módokról és eszközökről való gondoskodás, amelyek a sárospataki főgimnáziumi tanári állást ismét minden más felett kívánatossá tehetnék.* Megfelelő lakások építése, segélynyújtás belföldi és külföldi tanulmányokhoz és más ily kedvezmények adása, a tanári karnak előjáróságunk részéről való őszinte, benső felkarolása, magához fogadása s ezzel

értékelése, az érzelmi kapcsolatok megteremtése, — ezek azok, amelyek — úgy hisszük — újra biztosíthatják főiskolánk részére a távolabb állóban az idetörekvés, az ittlévőben pedig az ittmaradás vágyát. Így főiskolánk egyrészt a nagyobb kínálat lehetőségei mellett a legértékesebb tanári egyéniségeket nyerhetné meg, másrészt a kiválasztottak előtt mindenkorra vonzóvá tenné református tanügyünk és főiskolánk szolgálatát.

8. *Végül egyetemes református tanügyünk ama sajnálatos tényére kívánjuk irányítani a főtiszteletű Egyházkerület figyelmét, hogy református tanügyi kérdéseink és problémáink megbeszélésére, érdekeink megvédésére nincs megfelelő sajtóorganumunk.*

A sajtóban rejlő szellemi és erkölcsi hatalmat éppen a reformáció ismerte fel. Azóta ez a felfogás beigazolódott, sőt kiviláglott az is, hogy a sajtó nemcsak hatalmat jelent a különböző eszmeáramlatok és érdekek mérkőzésében, hanem a szükséges létalapot is a szellemi fejlődéshez és érvényesüléshez. Akár a reformáció intézményei iránt való kegyeletünkre gondolunk tehát, akár református érdekeinknek a tanügyi irányzatokban való érvényesítésére, akár arra, hogy az országos tanügy irodalmi irányításában méltóképen kivehessük részünket, mindenképen egyházunk iránt való elsőrangú kötelességünk, hogy református tanügyünk szolgálatába a sajtót az eddiginél nagyobb mértékben vonjuk be. Gondolkozóba ejthet az, hogy velünk szemben a római katolikus tanügy, az egyház által segélyezett tanügyi lapok birtokában, szinte tegnapról-mára oly rendkívül sokat nyert súlyban és tekintélyben. Ezekkel a tisztán tanügyi lapokkal szemben nekünk még egyházi lapjainknak is csak egyes rovatai s azok is oly szűk keretek között állanak rendelkezésre, hogy nyilvánosság elé kívánczó gondolataink, javaslataink és terveink elhelyezése, érdekeink irodalmi úton való védelme és munkálása nagy

nehézségekbe ütközik. E hátrányos körülményekhez hozzá kell vennünk még azt is, hogy egyházi lapjaink a más vallásfelekezetű tanügyi munkások kezébe nem jutnak el, ez okból tanügyi munkásainkra nem gyakorolnak munkára készítő befolyást és nem lehetnek hatással az országos tanügy alakulására. S ha már egyházi lapjaink eddig sem szegődhetek tanügyünk szolgálatába oly mértékben, mint az kívánatos, sőt szükséges volna, úgy még lemondóbb várakozással nézhetünk a háború utáni állapotok felé, amikor a háborús tanúlságok pedagógiai megvitatásában s a lázas kulturberendezkedéseket előkészítő tanügyi eszmeharc közepette hallgatásra leszünk kárhoztatva. Mert ha egyházi lapjaink már most is alig elégségesek a szigorúan egyházi kérdések tárgyalására és csak kis rovatokat szentelhetnek tanügyi problémáinknak, úgy előre is megállapíthatjuk szinte teljes bizonyossággal, hogy az egyházi élet terén is gazdagon felmerült új mozzanatok, tapasztalatok és szükségletek háború utáni ismertetése és megvitatása a tanügyi rovatok további megszorítását s talán megszüntetését fogja követelni.

A Sárospataki Irodalmi Kör rendeltetésével és alapszabályaiban körülírt céljával teljes mértékben összhangzik egy oly református, elsőrendűleg tanügyi folyóirat szerkesztése és kiadása, amely közelebbről egyházkerületünk, távolabbról egyetemes református tanügyünk szolgálatában, foglalkozván azonban főiskolánk és egyházkerületünk történetével is, a fennforgó hiányon segítene. Az Irodalmi Körnek adandó egyházkerületi segély felemelése, a külön rendeltetés megjelölése mellett, ezt lehetővé tenné s így a reformáció négyszázados emlékűnnepére református tanügyünk meggazdagodna egy, a hazai tanügy terén esetleg irányító, de mindenesetre komolyan számottevő folyóirattal.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! Főgimnáziumunk tanárkara fent előterjesztett gondolataival és javaslataival bátorodik hozzájárulni a reformáció négyszázados évfordulója méltóképen leendő megünneplésének előkészítéséhez. Kérjük a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlést, méltóztassék azokat kegyes figyelmére méltatni, javaslatainkat a nagy évforduló alkalmából megállapítandó munkaprogramjába felvenni és megvalósítani.

Kelt Sárospatakon, 1916. évi április hó 12 én.

A
sárospataki ref. főgimnázium
tanári kara.

